FRANCO

Излази три пута на недељу: Уторком, Четвртком и Суботом.
Стаје у Србији на годину 120 гр., на 6 мес. 60 гр., на 3 мес. 30 гр.; а у Аустрији: на годину 12 фор., на 6 мес. 6 фор., на 3 мес. 3 фор. без штемпларине.

ВИДОВ ДАН.

За огласе плаћа се по 2 гр. ч. од врсте за три пута.
Непаплаћена писма примају се само од дописника и шиљу се на редакцију; а пренумерацију у наплаћеном писму прима администрација. Обе су у старом здању бр. 54.

БРОЈ 121. У Београду, 2. Новембра 1865. ГОДИНА V.

Тромесечни уписници сад ће бити намирени за оно време, кад лист наш због слабости уредникове не излажаше. Зато се умољавају да изволе поновити претплату до конца године, како им не бисмо морали течај листова прекидати.

О једној ћемо ствари да кажемо неколико речи, која се чини да је са свим локална а на име да се страних народа не тиче ништа, али доиста заслужује да на њу обрате пажњу сви народи, а нарочито народи словенски.

У ствари је ово: девети изборни срез у Бечу има да избере посланика за доњоаустијски земаљски сабор; његовог досадашњег посланика др. Фрања Шуселку јавно је мишљење, као што се при овом избору показа, побудило те се одрекао те части, јер редактору „*Реформе*" не одобравају грађани у царској престолници његове мисли и политична осведочења.

Упитајмо: каква начела исповеда чувени публициста бечки?

Одговор имамо у ономе правцу, којим се покреће Шуселкина јавна радња. Шуселка хоће једнака права свим народностима у Аустрији, да све на широком пољу праве уставне слободе живе једна поред друге и једна за другу; Шуселка не ће да зна за надмоћност једне народности над другом, не ће ни да чује да се којој одузму каква права; он хоће да се немачка стихија поштује, али не над другима да влада, мађарска и словенска да је равноправна а не подчињена.

То је у мало речи Шуселкина политична вероисповед, и за такву вероисповед он би у свакој земљи и у сваком народу нашао потпуно признање.

Али аустријски Немци у Бечу друкчије су нарави. Такви правни назори њима не иду у рачуи, они не могу да поднесу такву истиниту либералност, — они се са симпатијама својим удаљише од Немца који праведно мисли, па се обратише другоме, који ће умети да њима угоди.

Овај нам пример показује довољно каква правна осећања и какав цивилизаторски либерализам обузима немачке Аустијанце.

Ти људи заборављају да у Аустрији има 15¼ милиона Словена, главни дакле моменат моћи да представљају Словени; Немци заборављају да њих у царству нема ни једна трећина житељства, да они по томе мало приносе к моћности и сили аустријској; Немци заборављају да су све оне војне, које пропашћу грозише хабсбуршкој моћи, понајвише Словени учинили те се окончаше срећно; Немци заборављају да су нарочито Словени и династију до сад одржали у сјајности: то све заборављају бечки Немци, те се удаљавају од начела, која би и Словене признавала као равноправне факторе у држави аустријској.

Људи ти као да мисле, да 9 милиона Немаца (међу којима више их има понемчених Словена) имају од природе право да збрину и савладају 15¼ милиона Словена и до 5 милиона Мацара; аустријски су Немци тако наивни да мисле да су 26 милиона других народа само за то, да 9 милиона Немаца држе на политичној влади, Немци дакле да према другима а нарочито према Словенима стоје као Спартанци према хелотима.

Што они тако мисле, а тим означавају и свагдашњи па и данашњи карактер германски, вредно би било да им се човек смеје, кад не би нас то подсећало на врло трагичне догађаје.

То нас на име подсећа на злосрећну судбину Словена на западној страни Карпата, — подсећа нас на времена где словенске државе у пуном цвету своме пропадоше у крви вероисповедног тиранства, — подсећа нас на тешке и крваве борбе, које се окончаше народним покољем којега словенског племена, — подсећа нас на нашу најчемернију народно-историјску несрећу..

Али поступак овај бечких Немаца још нас и жалосно опомиње шта у опште имамо од Немаца очекивати. Немац би радо да од Словена једнако прави себи раднике, историјске надничаре, чијом би крвљу и знојем постао богат, јак и велик. Што оно ту скоро би у народном друштву у Франкфурту, то се сад у овој манифестацији Бечлија огледа врло карактеристички и показује нам се у одвећ јасној, али правој светлости.

Част нека је човеку, који се у старој престолници царској први подиже за равноправност народности! Шуселка спада међу мало оно Немаца, који су се оставили мислити на специфични германизам па хоће народ свој да поставе упоредо с другима а не над друге. Будућност ће показати да ова шака људи једини су прави пријатељи свог народа, да су они пронашли средотежу немачкој величини. Ко немачки народ хоће да изведе у круг правде, ко прошлост немачку хоће да опере вршећи правду, то је добротвор немачког народа, тај оснива немачку будућност.

Али Немци нам сведоче да такве истине не ће ил' не могу да увиђају, они посведочавају да као и поједини људи тако и народи не могу да се поправе.

Словени ће ово запамтити добро, они ће то неизгладљивим цртама урезати у своје срце, па ће још постојаније тражити своје право, још доследније ићи за својом народном и политичном цели. А Бог нека не да да се о Немцима кадгод чита у историји: „Пропали су, јер су друге народе гонили у пропаст!" —

ГОСПОДИНУ УРЕДНИКУ „ВИДОВА ДАНА".

У Алтону (у Енглеској), **на св. Луку 1865.**

Господине,

Србија је од скора постала тако добро позната Енглезима, и стара православна српска црква, да би моју матерњу цркву у Енглеској, која храни истину православну и што спасава, довела у тешње пријатељство са собом и с осталим старим црквама на истоку, учинила је помоћу својих преосвештених владика толико, да, премда сам ја Енглез, ипак не сматрам себе као странца пишући православним Србима. Ми смо захвални свемогућном Богу, што се како у мојој сопственој отаџбини, тако и на истоку показује велика жеља за тешње сједињење; с тога држим да ће нека обавештења у смотрењу цркве енглеске бити добро примљена од ваших читалаца. Право је да се црква енглеска и српска боље једна с другом познају. Но опасност би била за енглеску цркву, кад би је они, који су још слабо са западним стварима познати, помешали с калвинским шизматицима, од којих је она са свим одвојена како у организацији тако и у догми. У исто време не признаје она охоле претензије римске цркве и папе, који хоће да је највећа власт и над источном и над западном и над целом црквом. С тога би корисно било да се уредно опише њено право стање. Ми, који смо верни и одани синови англиканске цркве, не желимо да је видимо сакато и неистинито представљену од лажљиве браће у очима свете и пречасне православне цркве, коју ми љубимо и поштујемо због њене старе науке и њеног постојанства у вери под свирепим прогонством од толико векова.

Наша црква у Британији основана је за апостолских времена, по свој прилици самим св. Павлом, за кога се каже да је проповедао у крајњим пределима на западу. Хришћанска наука брзо се распрострла по целом острву британском: но у петом столећу незнабошки победитељи заузму Британију, па растерају Хришћане потиснувши их у брда и у пределе галске (велске), где остану као у неком заточењу. У седмом веку незнабошки Англи и Саси приме хришћанску веру од св. Августина, који постане први архијепископ кентербуршки. После неког времена стари Хришћани галски (од Велса), који су се у својим религиозним обичајима и у времену кад држаше васкрс много приближавали источној цркви, сједине се с осталом Енглеском и буду једне цркве. Ова црква у 16-стом веку почне се препирати с владиком римским, под кога је влашћу отпре стењала. Енглеска црква не дозвољаваше да се когод жали Риму против њених синода и духовних судова; с тога препирка постане још жешћа, док најпосле не буде власт Рима коначно оборена. Баш у оно исто време кад се Рим одвојио од источне цркве, и англиканска црква одвојила се од Рима. Англиканци начине онда своју литургију и своје молитвене књиге простијима и лакшима да би их народ могао разумети, и преведу их све на енглески језик. Они и остале своје ствари начине по обрасцу светог писма и првобитне цркве. Тајна светих обреда и последовање владика од апостола сачувано је неповређено. Спољашњи устав цркве мало се променио, изузимајући манастире, којима краљ одузе сва добра. Од тог времена слабо се шта мењало, осим онога што су срећа и несрећа наизменце и пролазак времена собом донели.

Подчињен под власт круне, која је највиша глава поданика и духовних и световних, православних или шизматика, архијепископ кентербуршки митрополит је и примас целе цркве енглеске. Но Енглеска је подељена у две области, кентербуршку и јоршку, свака од њих имајући по једног архијепископа. Под власт архијепископа кентербуршког долазе 20 владика, а под власт архијепископа јоршког 6 њих. Ове владике у исто су време и лордови парламента и седе у дому перском. Сваки од ових владика управља једном дијецезом Његова је столица у катедралној цркви и у оној вароши, од које носи име. Службу божију свршује у катедралној цркви декан и неколико каноника, који под управом круне избирају владику кад се место које упразни. Владику потпомажу да управља дијецезом 3—4 архиђакона, но осим ових има још и других чиновних лица, која се сад зову пољски декани, а пре су се звала проте — свега 20 до 30 у свакој дијецези. Дијецезе су простране и сваки владика има под собом више од 500 свештеника. Свештеници се издржавају димницом или земљом коју су завештали цркви побожни људи из пређашњих времена, или новчаним плаћањем или поклонима. Они су скоро сви чланови великих универзитета оксфордског или кембричког, људи добро изображени, који имају велики уплив у народу.

Ирска црква с два архијепископа и 10 владика у потпуном је јединству с енглеском црквом. Тако је исто и шотска црква, која има седам владика, од којих један је примас. Но она је сиротна у световним добрима, јер су сву њену имаовину преузели калвини, па је та имаовина и сада у њиним рукама. У енглеским земљама којегде по свету има 42 владике, од којих су 5 митрополити; сви они саобраћавају с енглеском црквом и признају архијепископа кентербуршког као патријарха. Американска црква, имајући 40 владика, такође је у саобраћају с енглеском црквом. На тај начин црква англо-католичке исповеди врло је велика, врло јака и распрострта по целом свету.

У другом писму ја ћу говорити о нашим синодима и о нашој литургији, ако ми дозволите. Ја се надам да ће чланови српске цркве показати доста љубави према својој енглеској браћи те да ће читати особености од њихових црквених наређења. Што се нас тиче, ми љубимо

православне и бринемо се за њих. Јер нисмо ли ми „сви чланови једног истог тела“, као што говори апостол?

Остајем с поштовањем

Ваш

одани слуга

Вилијам Фразер D. C. L.,

члан св. синода у Енглеској.

ПОТОЊА ПОЛИТИКА ЕВРОПЕ.

II.

(Продужење.)

Кад понајпре размотримо велики онај простор, који словенско племе заузима у Европи, *) а за тим и кад проучимо бројне одношаје, у којима то племе стоји у нашој страни света, **) то се доиста уверити морамо, да овај велики народ чека величанствена будућност, која се особито одликује тиме, што ће учинити да освештана права народности добију своју важност.

Јер — проучивши темељно прошлост словенских народа — морамо признати, да њихова права мисија може само у томе бити, да индивидуалним разликама међу народностима и ових особитим правима, што отуда проистичу, прибави фактично и правно признање те да постану неприкосновена правна установа.

Словенима ову мисију њихову на жалост до сад не беше могућно извршити.

Док Романци и Германци одмах с почетка устајаху с неким силним ратоборним нагоном, Словени су се онда истом прихватали сурове силе оружја кад на то бише приморани. Праизворна, старословенска и чиста народна физиономија Словена изражава се у оним златним, идеалистично-лепим, и заиста човечним речима балтијских Словена: „Ми не умемо занимати се оружјем, него се занимамо гуслама. У нас нема оружја, ми не знамо шта је то рат, ми љубимо песму и свирку и живемо на миру.“ ***) Да је Јован Милер знао за овај историјски факт, могао би тиме најбоље потврдити своју теорију: да су људи прво били добри и велики, па онда истом постали неваљали и подли.

Стари Словени нису имали никаква утицаја на свет спољашњи, јер из љубави к човечанству не могаху се служити средствима, која се за то ишту; а где прилике имаше да пусте да завлада племенитост осећања, ту је прво било да се поштује право народности; Словени међу Дњепром и Волгом тада су се истом сједнали у једну државу кад их три варешка брата натераше на то мачем. Најпре је свак чувао своје особине, и живео сам за себе и код своје куће. А и потомци Рурикови многи су пали жртва своје тежње, по којој су хтели да збришу народну самосталност. *)

По сведочанству многих старих списатеља, а нарочито византинских, стари су Словени од природе били благи, праведни и човекољубиви; странац је под њиховим кровом био сигуран за свој живот и напајан сладостима живота; па и сами заробљеници могли су у њих уживати слободу и једнакост. Јамачно нам нико не ће приписивати словенофилизам, ако кажемо да је по Словене највећа несрећа била, што југозападни народи европски врло рано наиђоше на њих, што их нађоше онда, кад су Словени још врло идеално-невини а југозападни народи још врло сурово-варварски били. Ту се најнежније сукобило с најсуровијим, те пропаде...

Јер ту започеше страдања, која Словене прате кроз хиљаду година, па се ни данас још нису завршила, ма да ће им, као што се поуздано надамо, скоро бити крај. Што словенској природи највећма приличи, што јој је најдраже и најсветије, народност, на то су им прво и најжешће, најогорченије и најсвирепије нападали и на смрт их морили странци, а поглавито Германци. Словенску су народност (као и дан данашњи) хтели да збришу не само из живота него и из историје, хтели су да одрже само људе, који би им служили као снага да своје цели постигну, а народ да као такав преобрате у басну, у причу. Средства им к томе даваху две по себи племените и узвишене ствари.

Прво беше хришћанство, чим Немци господари, и што — као што један римски списатељ рече — туђим знојем живе, хтедоше да завладају Словенима, а основна идеја хришћанској је вери једнакост међу правима човечанским. На застави им не беше свето писмо већ мач, јер свето писмо није им ни цел била. То се врло брзо показа. Кад словенски краљ Гочалк поче да матерњим језиком сам проповеда својима науку спаситељеву, тај им се човек не допадне, и он паде жртва што љубљаше хришћанство, као и друге словенске старешине што мрзаше њ. **) Ласно је појмити, да Словени нису могли с љубављу, а још мање драговољно и искрено примити веру, под које се покривалом могаху чинити таква насиља, таква злочинства против њихове народности; ал' тад истом Германци се издадоше са својим тајним планом: с огњем и мачем истребљаваше се у Словенима све што је било незнабожачко и словенско. Хришћанин бити а остати Словенин — то се није допуштало; словенски незнабожци мораше да постану германски Хришћани.

Ова жалосна судбина постиже Словене што живеше с ову страну Карпата, а ако они с ону страну и не имаше исте непријатеље, то су ипак исто тако страдали. Рурик и његови најближи потомци у име су другог још хуђег начела, у име начела властољубивости словенској народности починили иста така насиља. Слобода је у источних Словена тесно скопчана била с народном индивидуалношћу: са слободом је у њих поништена и народност.

И кад Словени посташе Хришћани, а они што живеше од црнога и јадранскога мора до Лабе, Везела и Спреје још показиваше на себи неких трагова историјско-народне особине, германство је изашло противу њих с новим оружјем: сад је ваљало Словене лишити народности у име цивилизације. (Продужиће се.)

*) Хаузнер у својој статистици Европе (Vergleichende Statistik von Europa, Lemberg 1865) наводи да Словени заузимљу у Европи 98 324 четвероугле миље, или готово 56% целе земне површине европске, а Германци само 30.777 четвероуглих миља, Романци пак још мање.

**) Словенско племе по Хаузнеровој статистици броји у Европи 76,761.000 глава или 28% свега житељства европског, које се састоји од 8 племена. А ту нису урачунани Словени, који се у старија и новија времена понемчише, помацарише и потурчише, а њих има подоста, и не ће дуго трајати па ће се ако не сви а оно већином опет вратити својој мајци народности.

***) Види: „Исторія Русскаго Государства“ од Карамзина, део I. гл. 1.

*) Ту је прво поникао политички панславизам, туђинском силом и на штету Словена произведен, јер одмах за тим нестаде дивних словенских устава, који су поједина племена (као н. пр. Новгорођане) правили великима. Слободе нестаде, а шта донесе панславизам с ону страну Дњепра?! Таки је сваки политички панславизам који су још с почетка подизали само непријатељи словенства.

**) Види у Хелмолда гл. 20., и „die deutschen Hegemonen“, стр. 28.

СТРАНЕ НОВОСТИ.

„*Монитер*“ јавља да се 26. ов. м у Чивитавекији навезло на две убојне лађе прво одељење француске војске, која одлази из Рима, па отпловило у Порт-Вандре. На тај начин француска се војска доиста враћа кући. Једнако се до сад потврђивало да ће Французи отићи из Рима, али се у исто доба и мислило да ће папи у последњем часу изаћи за руком да цара Наполеона одврати од тога. Други шта више хтедоше да знају, да је то све само опсена, да би се италијанској влади учинило на руку да боље прође при изборнима народних посланика. Но избори се свршише, и победу одржа не влада већ опозиција, па Наполеон ипак поче одвлачити војску из Рима. Тако дакле у ствари изгледа, као да озбиља хоће да се држи сепгембарска конвенција. То нам пак говори, да имамо ту велико дело, ком се последице не могу догледати. Президент француске републике Луји Наполеон беше тај, који је војском посео Рим. Под управом генерала Удинота дао је 17. Апр. 1849 у Чивитавекију извести корпус француске војске. Велика република француска завојишти на малу републику римску да папу врати у ватикан. Прво, што снађе Удинота, беше пораз врло осетљив. 22. Маја удари Удино из нова на Рим, који брањаше Гарибалда. Тек 22. Јуна послужи Французима срећа да уђу у Рим. Што је Наполеон спасавши папу купио себи било је да га је католичка партаја потпомогла те је постао цар. Шеснаест година протекоше од то доба, и највеће се промене збише. Наполеон одавно већ није „спаситељ друштва“ у смислу реакционарном, — што удаљава војску из Рима то је нова концесија, коју чини партајама либералним.

СТАРИНА ЧОВЕКА.

III.

ПЕШТЕРЕ ОД КОСТИЈУ У МЕЗЕСКОЈ ДОЛИНИ.

(Продужење.)

Човечија вилица у сомској долини.

Старина човека, као што видесмо, показала се у великом напретку; ал' једне је још било запреке, која се често спомињаше, а то је питање: од куд ли је то, да се у најстаријем слоју од шљунка у сомској долини, где толико има брусних алата, до сад није могла наћи човечија кост? Најновија откривења одговорише и на то питање, ма да су податци у новије доба постали предмет препирке.

У месецу Марту, а на име 28-га 1863 године радници у сомској долини позваше г. Буша де-Пертеса к слоју познатоме под именом мулен кињон, и он ту сам својом руком извади из овог слоја једну добро развијену човечију вилицу, у којој се само један зуб, и то претпоследњи кутњак налажаше. У исто доба нађен је и други кутњак обашка сам за себе, који по спољашњој боји изгледаше као да је из те вилице, а оба су била поцрнела од земље која их окружаваше.

На глас о нађеној вилици похите 11. Априла два Енглеза, на име Еван и Прествич у Абевил; за њима 14. Апр. дођоше из Лондона и др. Фалконер и г. Кватерфаж, који прегледавши нађену вилицу таке су знаке на њој пронашли, да су је по њима определили да је вилица од ескима, данашњих дивљих људи што живе у Аустралији. После претечног овог испита Кватерфаж је с вилицом том отишао у Париз, а Фалконер с оним кутњаком, што је сам за себе нађен, у Лондон.

У Паризу се држало да је нађена вилица аутентична, ал' лондонски учени људи (Фалконер, Еван, Прествич, Биск и Томес) дошли су на ту мисао да се особити европски и аустралски знаци налазе не заједнички, но појединце у главама из новијег доба. А о кутњаку, који се понаособ нашао, пресудно су решили да је зуб из новијег доба, јер му је пресечена страна била бела и животне питије имао је у себи. Услед тога Фалконер 23. Априла изјави у „*Тајмсу*“, да је превара оно, што се нашло у мулен-кињону.

Француски учени људи сукобивши се у споменутом предмету с Енглезима, држали су да им ваља на општем договору решити ову замршену ствар, па зато позову Енглезе да се заједнички посаветују. На збору, држаном 4 Маја, бише најславнији француски људи, као што су М. Ларте, Делес, Десноје, Биржевис, Годри и Милне Едвард, а од стране Енглеза Фалконер, Карпентер и Прествич.

О наособ нађеном кутњаку решило се да је из новијег доба. Неколике брусне сикире, што су у мулен-кињону нађене, одбачене су као подражаване, али за повећи део таквих сикира признато је да су оригиналне старинске. На вилици кад је тестером раздвојише, опазило се да је зубни маз (калај) бео и да се блиста, а унутрашња се страна није могла разликовати од зуба из новијег времена.

Али није нужно да овде спомињемо, да то, што у којој кости има ил' нема животних честица, не може се узети за одсудан знак древности. У бургундским и римским гробовима нађене су мртвачке главе, у којима ни трага животним честицама не беше, а напротив у филаделфијском музеју има кост од мегалоника, која се слабо шта променила па и од самога мождинског сока мало изгубила.

У овом неизвесном стању ствари би по предлогу председника Милна-Едварда послана комисија на место, где су ствари речене нађене,

Данас се налазимо у стању да опширније разложимо беседу, коју је италијански министар Села говорио пред својим избирачима. Најпре говораше о финанцијама државним, које је нашао у врло жалосном стању кад је постао министром, и о томе како би се имале уредити порезе, које се у старим провинцијама плаћају на земљу. Поред свега што су се порезе умножиле, и што су смањени трошкови, опет ће и за ову годину бити дефицита 300 милиона. Томе се злу помоћи може само новим порезама, па каже изреком да ће поднети скупштини закон о порези на жито. У погледу римског питања мора и као народни посланик и као министар да изјави, да религију ваља држати у части. Неопходно је потребан морални закон, који би стајао над законима грађанским. Као министар финанције нарочито мора желети, да тај закон буде од сад народом више поштован. Међу крijучарењем, прикривањем поверенога народног добра и јавном крађом нема никакве друге разлике, до што се државна власт приморава да себе на рачун варалице накнади од публике. Јавни му морал зависи од свештенства; добри свештеници чувају државу да јој се не поткраде јавно добро. Уговоре ћемо своје испунити савесно. Бунтовник је оно, који септембарску конвенцију хоће да повреди. Римско питање није такво, да се на силу решити може, а Италија и не мисли тим га начином решавати. Италија ће шта више уверити Европу, да је наумила и да изврши свој народни програм и гостопримство да сачува поглавару хришћанства. „Млетачко је питање мени ствар финанцијска. Оно се решити може само оружјем или путем уговора, за трећи какав пут не знам. Рат водимо или сами или са савезницима. Прво стаје грдних новаца и потребује голема кредита; алијанције се за вођење рата не налазе или само под теретним условима. Ако будемо нападнути, то ћемо се владати као човек, који има да се бори за кућу и огњиште. Пре неколико година чинило се да је сан да се ово питање може решити уговором. Данас се не може одрицати да је јавно мишљење у Немачкој, па и у самом Бечу знаменито напред корачило на овом путу. Врстан неки државник издао је ових дана спис један, у коме доказује, да је слабости аустријској главни узрок то што држи Млетке, који ни по што не ће да остану под аустријском влашћу. А да уговор буде могућан, пре свега је потребно да се Италији подигне кредит. Вера у финанцијску будућност Италије непоколебљива је, и за цело ћемо врло скоро доћи да уђемо у Млетке. Положај је тежак. Иза нас је, рече Ламармора један пут на скупштини, понор, и заиста ни мислити не можемо да натраг корачимо а да се не суновратимо. Нема дакле никакве алтернативе. Напред ићи морамо па извршити народни програм. Али има нас нестрпљивих, који за зло узимамо ово одлагање. То су ти нестрпљиви пре неколико година приписивали неискусности или лењости, али је одлагање ово потребно да се финанције наше уреде и Европа увери да је италијанска ствар сазрела. Ти племенити, али нестрпљиви патриоти једва би чекали да се нађу с оружјем у руци кад Французи отиду из Рима; па и не увиђају за што се мора да одложи покрити народну зграду кад је тако брзо дошла до крова. Али баш зато, што нам послужи срећа ову красну зграду, ову тврђаву толиких у јаду и чемеру проведених векова подићи, било би неопростљиво преступљење кад бисмо не имајући довољно памети потресли јој темеље. Положај је тежак, али ја се надам да ће нам тежње испасти добро, јер непоколебљиву веру имам у народ и у владаоца.“

У прошастом листу укратко споменути програм сједнатих партаја у Хрватској и Славонији, — народне, која брани народну и политичну самосталност овим земљама, и оне која иде за свезом њиховом с Угарском, — садржи ове главне, тек у опште само изражене точке: „На темељу опредељења прагматичке санкције и наших кардиналних права, и држећи се начина уставнога за погодбу коју нам учинити ваља, сложили смо се у овим начелима: 1) да се државоправни одношаји к целокупној монархији морају свакако уредити пре него што се реши питање о савезу с Угарском, који је тројна краљевина учинити готова према чланку 12 од год. 1061, и то зато, што садржај овога савеза зависи од оног уређења; 2) да се уређење државоправних одношаја к целокупној монархији, које обузима промену нашега с Угарском заједничкога јавног права, мора у промишљеном и добро схваћеном интересу обојих земаља сматрати као посао, који свршити ваља заједнички с Угарском, држећи се равноправности обојих краљевина; 3) но да ово с Угарском солидарно уређивање државоправних одношаја к целокупној монархији не сме нашкодити потпуноме самосталноме праву тројне краљевине при уређивању њезиних одношаја према Угарској.“ На програму овом потписани су: барон Левин Раух, барон Лазар Хеленбах, барон Драгојло Кушлан, Драгутин Јелачић, Коломан Бедековић, Иван Перковац, Петар Хорват, Мирко Хрват, Мирко Боговић, др. Мирко Шухај, и М. Мразовић.

У Бечу је државни министар Белкредија издао ових дана намесницима по круновинама распис, у коме разлаже како хоће да се место досадашње бирократске системе заведе самоуправа, те да народ и сам штогод ради а да не изгледа све од власти. Ту је објављен управо рат бирократији и отвора се ново доба аустријској државној управи. Распис овај налази свуда достојно признање. „*Ген. К-ција*“ пише да је изишла наредба, по којој ће се на границама аустријским укинути прегледање и визирање пасоша. „*ПештиНапло*“ чује да је ерцхерцег Карло Лудвик, који ће цара пратити у Пешту сад о сабору, одређен за палатина угарског. „*Хон*“ пита: где седи краљ угарски, па с тим питањем износи на среду нов заједнички посао, који треба међу Угарском и Аустријом да се расправи. Стари закони веле да угарски краљ стално, за тим по шест, а после по два месеца пребива у земљи. „Нашем — вели „*Хон*“ — многогодишњем тарењу с Аустријом главни је узрок у томе, што њег. величанство краљ ни на краће само, а некмо ли дуже време не долази да седи у кругу угарских народа. Кад би народи аустријски хтели да проуче наш народни карактер, то би се осведочили, да тиме, што њег. величанство једнако међу њима пребива, нису ништа добили, но шта више изгубили су много. Кад би се овај заједнички посао решио на основу једнакости, онда би се остали заједнички интереси решили сами од себе.“ „*Хон*“ се нада да ће ово праведно народно захтевање наћи одобрења.

Краљ је баварски милостивим речима уважио оставку министру правде Најмаиру и наименовао га за државног саветника по изванредној служби. За време је узео министар црквених дела Кох да отправља дужности министра правде.

Немачке велике силе договарају се да савезној скупштини предложе да се забрани народно друштво. Сумња је да ће средње државе, ма да су противне том друштву, саизволети да се забрани; Саксонска ће бити противна. „*Пров. К-ција*“ говорећи о овом друштву каже да намере његове никад нису биле пруске. Пруска одбацује од себе предњачити у Немачкој, као што народно друштво разуме то предњачење, јер ту би Пруска морала пропасти. За онај пак најновији корак што га средње државе учинише у ствари шлезвиг-холштајнској, каже „*Пров. К-ција*“ да ће проћи без сваког успеха као и пређашњи. Решење ствари ове данас стоји више него и кад до споразумљења међу Аустријом и Пруском. И с друге стране потврђује се да ће средње државе остати на скупштини са својим предлогом у мањини. Аустрија, Пруска, Хановеранска, Виртемберг, Кухесенска, Нидерланд, Мекленбург, 15-ста курија (Олденбург) и 17-ста курија (слободне вароши) биће против предлога. При томе још је неизвесно на коју ћу се страну окренути 16-ста курија.

Бизмарк се 26. ов. м. у вече вратио у Берлин, а сутра дан пре подне били су код њега министри, и он за тим отишао краљу. „*Вандерер*“ пише да се за његова бављења у Паризу није никаква политична погодба учинила. Бизмарк и Друин де-Лиис разговарали су се често и живо, али поред свега тога француска политика није изашла из ограде, у којој се вавек држала према Пруској. Ово се поглавито тиче онога што Пруска хоће да присвоји полабска војводства, а Друин де-Лиис не уздржаваше се више пута отворено изјавити да северни Шлезвиг ваља вратити Данској. А баш та ствар је учинила те Бизмарк не могаше да пред француским министром спољашњих дела сакрије тежње, за којима Пруска иде у ствари војводској. У свему узевши може се слободно казати, да још није учињена погодба за потоњу француско-пруску алијанцију.

Као што јависмо у прошастом листу, 27. пр. м. закључене су седнице данском државном сабору. У краљевској посланици у кратко се каже да је краљ задовољан што је решена ствар устава и захваљује што је издан закон, по ком ће имати да се измири накнада за штете које је ко имао за време рата.

Енглески се листови у овај мах највише занимају стварју оне југовачке гусарице „Шенандое“ што се предала енглеским властима. Нема сумње да ће се лађа та издати Америци. А да ли ће се издати и људи, који су на њој служили? Американски посланик иште да се и људи издаду с лађом заједно. Узверује л' се капетану да није знао да је мир закључен те због тога је све до сада гусарио мислећи да рат још једнако траје, онда су људи с његове лађе ратни заробљеници, а ови се не могу издати. Али у Енглеској као да не примају ово правдање, и „*Тајмс*“ се изражава да капетана и све његове људе ваља суду предати да се осуде као гусари.

Као што „*Тајмс*“ пише, енглески кабинет још није са свим готов. Росел је увидео да му ваља место неких лордова, који припадају горњем дому, имати једног или двојицу од чланова из доњега дома. Па да би се у том погледу могло учинити штогод, за то је херцег Сомерзетски, први лорд адмиралства, дао оставку. Гренвил ће за цело отићи за посланика у Берлин.

„*Тајмс*“ извештава да ће цар Наполеон до мало времена издати Виктору Емануилу неко

те се у њеном присуству копало на ново у неповређеном слоју, и ту се нађе пет брусних сикира међу таким околностима, да се о оригиналности њиховој није могла сумња изродити. А што је најчудноватије, међу нађеним сикирама само је једна била, која је имала оне знакове, по којима се оригиналност опредељавала; остале су биле као и оне које је друштво на збору свом одбацило као подражене.

Потом се подвргне испиту место, где је вилица нађена, и узму у призрење све околности, под којима се нашла Вилица је нађена у плаветникасто-црном слоју шљунка, који је стајао испод креде, а тај је, као што Прествич опредељаваше, последњи у реду високе линије. Овај слој и нађене ствари одбор је нашао да су такве, да је морао потврдити истину, те најпосле у закључној седници беху ове точке опредељене:

1) Вилица није преваром метнута у стари слој шљунка но тамо је стојала од древних времена, где ју је нашао Буше де-Пертес. Ово би једногласно примљено. У след тога Фалконер пореч 21. Маја своју мисао, коју је 23 Априла изрекао био као да је све превара, и одмах 23. Маја позове Енглезе да се помоћу јавне уписаније пошље које учено лице у Абевил да у интересу науке бар неколико месеци ту пробави и место проучи.

2) Све показује да је вилица из једног истог доба с плаветно-црнкастим слојем у ком се находила. Фалконер и Биск одвојише своје мишљење до даљег уверења.

3) Брусни алати, који су у кињону нађени, ако и не баш сви, ипак су аутентички. Ову точку осим Фалконера примили су једногласно сви остали.

4) Нема узрока који би сумњу рађали, да вилица није из оног доба, из ког су и брусни алати. И у овој точки сагласило се друштво изузевши Фалконера и Биска. Два Енглеза Прествич и др. Карпентер мораше се вратити у Лондон пре него што се последња седница свршила.

Овако за сад стоје ствари Пријатељи истине радо ће примити поступак енглеских и француских учених људи у таком питању, које се сукобило с доста великом мржњом. Кад се помисли да је ово једина човечија кост, која се у тако старом слоју, као што је мулен-кињонски, нашла, то онда с поузданим надањем можемо гледати у будућност, где ћемо се уверити о стародревности човечијој. (Продужиће се).

писмо о римском питању. То ће писмо по својој прилици имати да Виктора Еманујила потпомогне против његових садашњих министара и скупштине, јер изгледа као да ни министри ни већина скупштине не ће да се измире с Римом, а краљ то жели. „*Монд*“ барем пише из Флоренције да се краљ не давно изразио у министарском савету да жели да се у престолној беседи, којом ће отворити скупштину, стави неколико неопредељених речи, којима би се искало измирење с Римом, али се министри томе успротивише. „Ни један од министара не хћаше да себе изложи у римском питању, сви се изговараху да у том погледу не могу ништа закључити, докле се год не састави у скупштини већина и та не изађе с правом бојом својом.“ „*Монд*“ мисли да ће се у Флоренцији променити министри а и скупштина распустити. Скупштина требало би сутра да се отвори, али најновији извештаји кажу да ће то одложено бити до 6 ов. мес. Краљ је 28. пр. м. с генералом Ламармором и Кортесијом отпутовао у Неапољ, где колера преотимље мах, и имао се јуче вратити у Флоренцију.

У Атини је док трајаше министарска криза, која се шест дана повлачила, била велика раздраженост. Војска је једнако стајала у касарнама под оружјем, а међу ћацима долазило је и до бијења.

По гласовима из Цариграда од 23. пр. мес. Порта ће послати заступника на санитетску конференцију само тако, ако та конференција не буде имала ни најмање политичне власти. До сад се 10 држава изјаснило да хоће да се та конференција држи. — У Казандагу још није мир са свим повраћем; и на Ливану је такође нека узрујаност. — У Јерусалиму страшно мори колера. Консули сви отишли су из вароши осим само француског.

Последњи гласови, по којима је излазило као да су ствари у Мехици окренуле зло по ново царство, показују се да су неистинити. Најновија пошта не спомиње ни једном речи ону заверу, за коју рекоше да јој се у престолници ушло у траг. Шта више „*Патрија*“ јавља, да је цар писао своме министру унутрашњих дела, препоручивши му да нареди, да сродници Хуарецови, који се нису мешали у политику, не бивају месним властима никако узнемиривани. Кажу и да цар има у намери, да у име земље понуди Хуарецу пристојну пензију па да у иностранству може лепо живети. „*Патрија*“ на концу овога свог извештаја изјављује да се цар нада да ће до неколико година, пошто се духови стишају, моћи Хуарецу допустити да се с породицом својом врати у Мехику. Тиме цар Максимилијан даје својим досадашњим противницима најлепшу прилику да се увере о његовим племенитим и добронамерним тежњама. Даље „*Патрија*“ потврђује да је цар доиста усвојио најстаријег унука Итурбидова, принца Августина, и одредио га себи за наследника. Принцу је овоме сад 11 година, а по указу царском може се прогласити пунолетним кад му буде 16 година. „Цар је Максимилијан — примећава „*Патрија*“ — овим решењем својим ишао да одговори и народном чуству мехиканском и осетљивости америчанској“

По најновијим гласовима, које је донела последња прекоземна пошта, Енглези су се решили да предузму војну против Бутана, али ће је започети истом концем Декембра месеца. На западној страни острва Борнеа у источно-индијском архипелу бивају једнако борбе. Бунтовници су ударали на холандески стан у Келибу, али су с великим губитком узбијези. У Хини је све на миру.

КЊИЖЕВНОСТ.

Овог је лета изишла од познатог у Европи публицисте г. А. Убичиније књига под насловом: Les Serbes de Turquie, etudes historiques, statistiques et politiques sur la principauté de Serbie, le Montenegro et les pays serbes adjacents. Paris 1865. На мал. 8., стр. 336.

Како књига ова говори врло повољно о нашем народу, то није наш задатак, да је ми хвалимо. Него ћемо навести шта учени Французи о њој веле.

У седници академије моралних и политичних наука, 12. Августа ов. год. у Паризу држаној, примљен је усмени извештај о поменутој књизи г. Убичиније. Известитељ, г. Франк, рекао је: Г. Убичинија није ни академији ни публици непознат. Он је познат својим списима о подунавским кнежевинама и крајевима около ових кнежевина. Он је представљен академији нашим поштованим другом г. Бланкијом, на жалост већ преминувшим, који нам је уступио на дар: Писма о Турској од Убичиније.

Ова новоиздана књига г. Убичиније продужење је поменутог списа његовог; у писмима о Турској разложио је стање економно, морално и политично земље те, и број разних народа, који живе у простору поменутог царства. И ова је књига (о Србима) израђена по истоме плану.

Књига је раздељена на три дела. У првом говори писац о Србији, разлаже њену историју, законодавство, економију, уређење судско и административно. У другом се разлажу ти исти предмети о Црној Гори. Све што писац пише, пише из поузданих извора, о којима се као очевидац уверио; јер је сам по земљи, коју описује, путовао. На послетку у трећем разделу налазе се скупљена акта официјална, законодавна и дипломатска, звала се она како му драго, танзимат, хатишериф и т. д., која показује односаје Турске и Русије с кнежевинама подунавским.

Књига је ова достојна да привуче на себе пажњу академије и свију оних, којима је до тога стало да сазнају предмете различите и деликатне, о којима писац говори. Он се у исто време обраћа политичарима и дипломатима, који би ради били да познају законодавство народа најразумнијих и најживљих у овим крајевима, и економима, који хоће да сазнају услове њиног благостања материјалног.

БЕОГРАДСКЕ НОВОСТИ.

* Јуче је по подне Његова Светлост у пратњи с г. војним министром походила војничку болницу, и ту из собе у собу ишла и прегледала болнике, којих по срећи нема много (јер већи број постеља стоји празан), и са сваким разговарала се и отачески их потешила. Вративши се из болнице изјавила је своје високо задовољство како гг. лекарима што се ревносно труде и старају око болника, тако и г. комисару болничком што у болници држи ред и чистоћу као што треба.

* За бал, који ће општина наша в. ов. м. давати у славу именог дана Његове Светлости, чине се све нужне припреме. Позиви се већ разашиљу. Јуче пред подне је депутација општинска, у којој бише три грађанина и председник општинског суда, ишла Његовој Светлости и понизно позвала је да бал речени изволи својим високим присуством почаствовати. Његова Светлост изволела је депутацију примити врло милостиво, и на поздрав председника општинског суда, који јој је предао на финој свили лепо израђен позив, одговорила је: „Хвала општини што се тако сваке године сећа мога именог дана и прославља га. Ја ћу се од своје стране трудити, да ако и не успем по жељи мојој да — не велим — име моје буде златним словима уписано, а оно бар да учиним да мој имени дан буде код нас Срба пријатна успомена. Хиљаду има ситница, које треба покренути, па тек оне да покрену главну ствар, која засеца у наш напредак.“ За тим се Његова Светлост разговарала с депутацијом о разним општинским пословима, а на име о подизању болнице, и благоволивши изјавити да ће доћи на бал депутацију је с пуним благовољењем отпустила.

* Као што чујемо, наше ће певачко друштво на св. Арханђела појати у саборној цркви о служби божјој.

НАЈНОВИЈА ПОШТА.

Договори, које је Аустрија имала с Ротшилдом ради новога зајма, са свим су се покварили, јер Ротшилд искаше да се најпре јужној железници право, по коме до 1868 год. не ће плаћати порезе, простре још до год. 1888. Сад су предузети нови договори с неким француским кућама. — О сабору угарском страни ће се посланици преселити у Пешту, и ту ће остати докле се год цар узбави, јер је дипломатски обичај да су посланици онде, где пребива суверен, код кога су постављени. — Говори се да је Аустрија наумила да због оне беседе, коју је италијански министар Села говорио својим избирачима, учини неко представљење европским силама, јер по њеном схватању беседа та представља програм непомирљивости. — Бан је хрватски 29. пр. м. примио депутирце из војне крајине, који му дођоше представити се, па им је рекао: „Ја вам не дајем никаква упутства, јер знам да граничари увек држе с царем и с владом“ А једном се врло одличном лицу изразио: „Ја не верујем да влада доиста хоће да се Хрватска сједини с Угарском.“ — У Италији је отворање скупштине доиста одложено до 6. ов м. „*Тамп*“ и „*Ла Прес*“ извештавају да ће се војска италијанска знатно умалити. — Цар и царица француска 30. су пр. м. у 2 сахата по подне отпутовали у Компијењ. Законодавном телу француском отвориће се седнице 3. Јан. Мак-Макон је 30. пр. м. приспео у Марсељ и одмах отпутовао у Париз, куда хити због тога, што цар хоће да се познато његово писмо о Алжиру преведе на арапски па растури међу Арапе. По своју прилици Флерија ће постати главни губернатор у Алжиру, а Дуко вице-губернатор. — Власти енглеске отпустиле су слободне све људе с оне лађе гусарице, што се предала у Ливерпулу, и то — како кажу — безусловно. — Президент Џонсон дао је Мичела отпустити из затвора. — Кад Матаморе у Мехици, као што неки извештаји хоће да знају, побијени су републиканци, и Кортинас је оставио партају републиканску, а Хуарец се бави у Ел-Пасу, на коју варош иде царска војска. Други опет извештаји казују да је Хуарецов заступник у Уашингтону добио депеше, у којима му се јавља да су Хуарецовци притеснили и затворили варош Матамору, и варош ту да ће скорим освојити. Хуарец је доиста у Ел-Пасу, и ту је варош званично прогласио за столицу владину. — Потврђује се да се у Јамајци дигла велика буна међу Арапима, и ови су починили страшних свирепости.

Курс. # ц. 5 фр. 18 н., сребро $7\frac{1}{4}$%.

ОГЛАСИ.

☞ Један младић, који је свршио у Аустрији седам гимназијских разреда, а сад овде учи науке у правничком факултету, жели приватно давати часове у немачком и мађарском језику; а исто тако у стању је предавати и гимназијске предмете. Гг. родитељи могу се зањ известити у кући г. Петра Анастасијевића, златовесца на бившој варош-капији на горњем боју. (1—3)

Почем сам доста слабог здравља, а и друге радње у рукама имам, то сам рад да кафану моју, коју још годину и по имам право држати, другоме коме уступим. Кафана је у доњем шору, трговачко је место, где и путници непрестано долазе, а снабдевена је свима нужним потребама. Ко би је желео узети, нека ми се изволи јавити.

У Шапцу, 30. Октобра 1865.

НОВАК П. САВИЋ,
(1—3) кафеција.

Потписани узевши од високе владе под аренду савско-дунавски риболов, објављујем свима и свакоме који рибу лове, т. ј. аласима, а такође и трговцима, који скорашњу рибу доносе амо из Аустрије, да се имају мени јавити, први да узму исправу а други да кад год донесу рибе плате ђумрук. Који се по овоме не би управљао, па би ухваћен био, предаће се власти, од које ће искусити законом прописану казну. Аренда моја започела је 1. Нов. и трајаће две године дана.

У Београду 1. Новембра 1865.

ЂОРЂЕ ПАВЛОВИЋ,
(1—3) арендатор риболова.

За моју папирну и галантеријску трговину потребујем два одрасла младића за шегрте. Ко има вољу као шегрт у ову трговину ступити, нека ми се што пре пријави.

У Београду, 29. Октобра 1865.

(2—3) **ЈОВАН М. МАРКОВИЋ.**
лиферант канцеларијског материјал

Издаје и уређује Милош Поповић. У државној штампарији